

'NEDERLAND OP GEEEN RECHTSSE

"Lokaal Bestuur" - september 2006.

'Nederland gaat op slot' is een kreet die je de laatste jaren veel hoort. Meestal wordt hij afgedaan als een gemakzuchtige slogan van wet-houders van (middel)grote steden en ondernemers die niet van 'gedoe' houden. Maar ook steeds meer natuurliefhebbers en professionals die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben, maken zich zorgen over de ingewikkelde procedures en de regelzucht. Tijd dus om je af te vragen of er achter die kreet niet een veel fundamentele probleem schuil gaat.

Nederland heeft een rijke traditie wat de inrichting van onze omgeving betreft. Het beroemde Nederlandse poldermodel vindt zelfs zijn oorsprong in deze tak van sport. Om steden en dorpen te beschermen tegen het altijd dreigende water, moesten we eeuwen geleden al samenwerken. Het had immers geen zin om alleen bij je eigen stad de dijken te versterken als een paar kilometer stroomopwaarts de dijken verwaarloosd werden. Het samenwerken aan de inrichting van ons land is aldus onlosmakelijk met Nederland als waterland verbonden.

Deze eeuwenoude traditie is in de 20ste eeuw steeds verder uitgebouwd. Nederland heeft dan ook een rijke geschiedenis van plannen maken. In een dichtbevolkt land is de noodzaak tot ruimtelijk beleid natuurlijk ook veel groter, maar lang niet elk dichtbevolkt land kent dezelfde traditie. Soms houdt zo'n plan een ontwikkeling simpelweg tegen. Maar je krijgt er ook wat voor terug: wie België binnen rijdt, ondervindt aan den lijve welk verschil het ruimtelijke beleid kan maken. Vanuit de lucht is de Nederlandse hang naar 'orde' nog beter zichtbaar. Het streven om zorgvuldig met onze ruimte om te gaan krijgt ook veel steun. Uit recent onderzoek van het SCP blijkt dat ruim driekwart van de bevolking zich zorgen maakt over de versnippering en de verrommeling van de open ruimte. Het maken van een ruimtelijk plan is in wezen niets anders dan

het doordenken van de toekomst: wat komt er op ons af en hoe vertalen we dit in een ruimtelijk beeld? Uiteraard gaat het daarbij ook om het afwegen van conflicterende belangen: waar gaan we wonen, waar leggen we nieuwe bedrijfsterrain aan, waar willen we recreëren, waar is ruimte voor (nieuwe) natuur? Ruimtelijke ordenaars zagen zich daarbij als de hoeder van het algemeen belang: 'zwakke' belangen kregen een volwaardige plaats naast de sterkere (lees: economisch) belangen.

Tot de jaren zeventig voldeed dit model min of meer. Om de positieve van de zwakkere maatschappelijke belangen te versterken, werden deze mede door de inzet van sociaal-democraten steeds vaker voorzien van een wettelijke basis. Met name het milieubeleid liep daarbij voorop. Het stelde steeds vaker zijn eigen absolute en ook terechte eisen. Een eerste voorbeeld hiervan is de Wet geluidhinder die eind jaren zeventig werd ingevoerd. Meer recent is de Europese richtlijn voor de luchtkwaliteit.

Regeldruk

Ruimtelijke ordenaars zijn er aan gewend om rekening te houden met allerlei sectorale belangen; dat is hun vak. De sectorale norm zelf werd als zodanig nooit ter discussie gesteld: de plannemakers hielden er eenvoudigweg rekening mee. Door het inbouwen in hun plannen van al dat sectorale beleid hoopten de ruimtelijke ontwikkelaars hun centrale

rol te kunnen blijven spelen. Het uiteindelijke resultaat is echter dat het omgevingsbeleid op deze wijze zichzelf heeft opgeblazen. Het is geïmploedeerd onder de sectorale regeldruk. Het uitvoeren van een wat groter project is tegenwoordig dusdanig complex dat niemand nog verantwoordelijk kan of durft te nemen voor de procesgang. Geen wonder dat projecten steeds vaker sneuvelen of stagneren onder de ballast van sectorale vereisten. Let wel, we stellen niet de behartiging van de verschillende zwakkere maatschappelijke belangen ter discussie. Wel is het de vraag of met de huidige complexe praktijk diezelfde belangen nog gediend worden.

In plaats van het maken en uitvoeren van mooie plannen, gaat er immers steeds meer inzet en energie zitten in het organiseren en goed doorlopen van het planproces. Ter illustratie: tussen 1990 en 2000 is het aantal advocaten dat zijn brood verdient met 'omgevingsrecht' gegroeid van 6.000 naar 11.000! Wie dit in geld uitdrukt en daarbij ook nog bedenkt hoeveel er in advies en onderzoek wordt gestoken om procedures te kunnen doorlopen, realiseert zich dat er steeds meer geld gaat zitten in de procesgang, geld dat ook geïnvesteerd had kunnen worden in een mooie omgeving. De vraag dringt zich onherroepelijk op welk maatschappelijk belang met deze ontwikkeling nog gediend is, al gunnen wij iedereen zijn brood.

CO VERDAAS
&
TWEDE KAMERLID PVDA

FRISO DE ZEEUW
DIRECTEUR NIEUWE MARKTEN BOUWFONDS EN PRAKTIJKHOOGLEERAAR
GEBIEDSONTWIKKELING TU DELFT

Het actuele debat

Voor de PvdA is het een lastige discussie. Wij hebben immers zelf vele jaren strijd geleverd om de zwakkere maatschappelijke belangen een steviger positie te geven. We mogen onze ogen echter niet sluiten voor het uiteindelijke resultaat: een vastgelopen uitvoeringspraktijk die ook de uitvoering van PvdA-ideeën belemmert.

Wat niet volstaat als antwoord is het probleem te negeren door te roepen dat bestuurders hun huiswerk beter moeten doen. Natuurlijk, er worden fouten gemaakt, en bestuurders mogen daar op aangesproken worden. Als echter niemand, jurist of projectleider, zijn handtekening nog durft te zetten onder de aanpak van een complex project, dan moet er toch iets meer aan de hand zijn. Hoe nu verder?

Volgens ons is het allereerst essentieel dat erkend wordt dat achter de kreet 'Nederland gaat op slot' een veel fundamenteeler probleem schuil gaat dan de veronderstelde luie roep van een aantal wethouders en onderneemers. We kunnen en mogen ons er als PvdA niet op die manier van afmaken. Een aantal ideeën willen we met u delen.

Wij denken aan brede toepassing van het basisidee dat er wetten komen met één basisnorm die niet mag worden overschreden en één strengere streefnorm die wel mag worden overschreden als, naar het oordeel van het plaatselijke bestuur, andere belangen daartoe nopen.

Europa zou zich in de toekomst vooral moeten richten op beleid dat de verontreiniging vooral bij de bron van die verontreiniging bestrijdt. Daar ligt de meerwaarde van een groot en op dit onderdeel dus ook sterk Europa. Het is in onze ogen van de zotte dat al jaren vele duizenden ambtenaren en juristen zich bezighouden met de papieren gevolgen van de luchtkwaliteitsrekeningen en de wijze waarop daarmee kan worden omgesprongen, terwijl in Duitsland voor de Californische markt schonere auto's worden geproduceerd dan voor de Europese markt.

Een ander idee is dat aan het begin van een complex project een keurmerk voor de procesaanpak kan worden verkregen. Concreet betekent dit dat aan het begin van een project alle belanghebbenden zich mogen uitspreken over de zaken die onderzocht moeten worden en waarmee rekening dient te worden gehouden. Daarop komt een juridisch keurmerk te staan, waar een evidente meerderheid van belanghebbenden zich mee verbindt.

Dit moet ertoe leiden dat aan het eind van de procesgang een over het hoofd gezien detail of een strikt individueel belang niet alsnog het gehele project kan sluiten. Dit idee gaat dus nog een stap verder dan het mogelijk maken van de bestuurlijke lus. Waar de bestuurlijke lus zich richt op de formele reparatie in de procesgang, gaat het bij het keurmerk om een daadwerkelijk commitment van belanghebbenden

den bij een bepaalde aanpak. Tot slot moet er veel meer transparantie over en bewustzijn komen wat betreft de voorbereidingskosten van projecten. Duidelijk moet worden hoeveel geld *daarmee* gemoeid is. Ter illustratie: de voorbereidingskosten van een project als Ruimte voor de Rivier worden geschat op 10%, een bedrag van 20 miljoen euro op het totaal van 2,2 miljard. Een ander voorbeeld: in het

traject over de A6/A9 zijn tot op heden 107 adviezen en onderzoeken verschenen. We laten ons er niet toe verleiden eenvoudigweg te roepen dat dit te veel is en dat het geld zonder meer beter besteed had kunnen worden. Maar de vraag is wél gerechtvaardigd of er niet te veel papieren zekerheid wordt gezocht en of een deel van het geld niet beter in het project zelf gestoken zou kunnen worden.

Om te voorkomen dat elk incident zonder meer tot nieuwe algemene regelgeving leidt zou een verplichte periode van bedenktijd overwogen kunnen worden. Een regel is immers sneller ingevoerd dan afgeschaft, dat is een les die Balkenende I en II ons hebben geleerd.

Tot slot: het gaat ook om macht. Rondom regels en sectorale belangen organiseren zich immers maatschappelijke groeperingen, professionals, ambtenaren, juristen, fractiespecialisten, et cetera. Of zoals iemand ooit eens zei: 'Als ik morgen een ambtenaar 'overstekende padden' aanstel, dan heb zijn overstekende padden nog jarenlang een probleem.' Ook voor dit fenomeen mogen we de ogen niet voor sluiten als de discussie losbarst.

Wethoudersdag vrijdag 13 oktober in Almere

Het CLB houdt op vrijdag 13 oktober een wethoudersdag in Almere. Naast vaardigheidstrainingen, workshops en gelegenheden tot het opzetten van een netwerk, staat de middag in het teken van de campagne voor de landelijke verkiezingen. Tevens worden de resultaten gepresenteerd van het CLB-onderzoek naar de college-onderhandelingen (zie pagina 9).

Vanaf 12.30 uur kan er een broodje worden gegeten waarna het programma begint om 13.30 uur. De middag wordt om 16.30 uur afgesloten met een borrel. Het definitieve programma kunt u begin september lezen op onze website www.lokaalbestuur.nl. Informatie bij Monique Josemans 020-55122202 en Jos Kuijjs 020-5512264